

TARBIYA FANINI O'QITISH ORQALI YUQORI SINIF O'QUVCHILARINING MA'NAVIY-AXLOQIY RIVOJLANISHIDA KUTILAYOTGAN O'ZGARISHLAR

Temirova Odina Muxiddin qizi

NamDU mustaqil tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13121734>

Annotatsiya. Ushbu maqolada "Tarbiya" fani orqali o'rta maktab o'quvchilarining ma'naviy-axloqiy rivojlanishida kutilayotgan o'zgarishlar yoritilgan. "Tarbiya" fani odob-axloq tamoyillari, axloqiy mulohazalar, ijtimoiy mas'uliyatni har tomonlama anglashni tarbiyalashga mo'ljallangan. Ushbu maqolada "Tarbiya" fanining o'quv dasturiga kiritilishi o'quvchilarning dunyoqarashi, xulq-atvori va umumiy xarakter rivojlanishida sezilarli ijobiy o'zgarishlarga olib kelishi chuqur tahlil qilinadi. Maqolada o'qitishning turli metodologiyalari va ta'lim strategiyalarini o'rganib chiqib, "Tarbiya"ning nafaqat ilmiy bilimga ega, balki ma'naviy-axloqiy jihatdan mustahkam, jamiyat rivojiga ijobiy hissa qo'shishga tayyor bo'lgan avlodni voyaga yetkazish imkoniyatlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: tarbiya, ma'naviy kamolot, axloqiy tarbiya, axloqiy qadriyatlar, axloqiy fikrlash, ijtimoiy mas'uliyat, yuqori sinf o'quvchilari.

Kirish. So'nggi yillarda ta'lim tizimi ma'naviy-axloqiy tarbiyani o'quv dasturiga kiritish muhimligini tobora ko'proq e'tirof etmoqda. Bu borada "Tarbiya" fani o'quvchilarni har tomonlama kamol toptirishga e'tibor qaratgan holda hal qiluvchi o'rin tutadi. Ushbu maqolada "Tarbiya" fani orqali umumta'lim maktablari o'quvchilarining ma'naviy-axloqiy rivojlanishida kutilayotgan o'zgarishlar ko'rib chiqilib, uning axloqli va mas'uliyatli shaxslarni tarbiyalashdagi ahamiyati yoritilgan.[1]

"Tarbiya" fanining ta'limdagi o'рни. "Tarbiya" deganda o'quvchilarning axloqiy, axloqiy va ma'naviy jihatlarini tarbiyalashga qaratilgan ta'lim amaliyoti va tamoyillari tushuniladi. U qadriyatlarni singdirish, axloqiy xulq-atvorni targ'ib qilish, shaxsiy o'sishni va ijtimoiy mas'uliyatni rag'batlantirishga qaratilgan keng ko'lamli tadbirlar va darslarni o'z ichiga oladi.

"Tarbiya" fanining maqsadlari. "Tarbiya" ning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

Axloqiy qadriyatlarni tarbiyalash: O'quvchilarga halollik, hurmat va mehr-oqibat kabi qadriyatlarning ahamiyatini o'rgatish.

Axloqiy fikrlashni rag'batlantirish: o'quvchilarning axloqiy qarorlar qabul qilish va o'z harakatlarining oqibatlarini hisobga olish qobiliyatini rivojlantirish.

Ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish: jamiyat va umuman jamiyat oldidagi burch tuyg'usini shakllantirish.[2]

Ma'naviy-axloqiy rivojlanishda kutilayotgan o'zgarishlar

Axloqiy qadriyatlarni rivojlantirish. "Tarbiya" fani orqali kutilayotgan muhim o'zgarishlardan biri o'quvchilarda mustahkam axloqiy qadriyatlarni shakllantirishdir. Yaxlitlik, hamdardlik va hurmat kabi qadriyatlar muhimligini ta'kidlaydigan darslar va mashg'ulotlar bilan shug'ullanish orqali o'quvchilar ushbu tamoyillarni o'zlashtirishlari va kundalik hayotlarida qo'llashlari mumkin. Talabalar o'zlarining qadriyatlari haqida fikr yuritishga va axloqiy tamoyillarga muvofiq qanday yashashlari mumkinligini ko'rib chiqishga undaydigan munozaralar va loyihalarga jalb qilinishi mumkin.

Axloqiy fikrlash ko'nikmalarini oshirish. "Tarbiya" o'quvchilarning axloqiy fikrlash ko'nikmalarini oshirishga qaratilgan bo'lib, ularga murakkab axloqiy muammolardan ishonchli

va ravshanlik bilan harakat qilish imkonini beradi. Strukturaviy munozaralar, amaliy tadqiqotlar va axloqiy muhokamalar orqali talabalar turli nuqtai nazarlarni tanqidiy baholash va asosli qarorlar qabul qilishni o'rganadilar. Haqiqiy hayot stsenariylarini tahlil qilish va rolli o'yinlar bilan shug'ullanish orqali o'quvchilar turli vaziyatlarda axloqiy nazariya va tamoyillarni qo'llashni mashq qilishlari va shu orqali axloqiy fikrlash qobiliyatlarini yaxshilashlari mumkin.

Ijtimoiy mas'uliyatni oshirish. Kutilayotgan yana bir o'zgarish - bu talabalar o'rtasida ijtimoiy mas'uliyat hissini oshirishdir. "Tarbiya" o'quvchilarni jamiyatda o'z o'rnini va xatti-harakatlarining boshqalarga ta'sirini tushunishga undaydi. Bu yuksak xabardorlik o'z jamoalariga ijobiy hissa qo'shish va ijtimoiy adolatni targ'ib qilish bo'yicha katta sadoqatga olib keladi.[3] Xizmatga oid ta'lim loyihalari va jamoatchilikni jalb qilish tadbirlari o'quvchilarda boshqalarga nisbatan mas'uliyat hissini va o'z jamoalarida ijobiy o'zgarishlar qilish istagini rivojlantirishga yordam beradi.

"Tarbiya" fanini o'qitish metodikasi

Reflektiv amaliyotlar. Reflektiv amaliyot o'quvchilarni o'z tajribalari va harakatlari haqida fikr yuritishga undash, o'z-o'zini anglash va axloqiy fikrlashni rivojlantirishni o'z ichiga oladi. Bu yondashuv o'quvchilarga "Tarbiya" darslarini o'zlashtirishga va ularni shaxsiy va ijtimoiy hayotlarida qo'llashga yordam beradi. Jurnal va mulohaza yurituvchi insholar o'quvchilarga o'z qadriyatlarini va harakatlarining axloqiy jihatlari haqida chuqur fikr yuritish imkoniyatini beradi. Tajribali ta'lim "Tarbiya" tamoyillarini amaliy tajriba va real hayotda qo'llashga urg'u beradi. Bu yondashuv o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy harakat bilan bog'lash, "Tarbiya" darslarini mazmunli mustahkamlashga yordam beradi. Jamoatga foydali loyihalarda ishtirok etish talabalarga o'z harakatlarining sezilarli ta'sirini ko'rish va umumiy manfaatlarga hissa qo'shish muhimligini tushunish imkonini beradi.[4]

"Tarbiya"ni amalga oshirishdagi muammolar

Madaniy va ijtimoiy xilma-xillik. "Tarbiya" fanini o'qitishdagi muammolardan biri o'quvchilarning turli madaniy va ijtimoiy kelib chiqishiga e'tibor qaratishdir. Turli nuqtai nazarlar va tajribalarni hurmat qiladigan va qadrlaydigan inklyuziv ta'lim muhitini yaratish juda muhimdir. Turli qadriyatlar va an'analarni e'tirof etadigan va o'zida mujassam etgan madaniyatga mos o'quv dasturini ishlab chiqish bu muammoni hal qilishga yordam beradi.

"Tarbiya"ni o'quv dasturiga integratsiyalash. "Tarbiya"ni kengroq ta'lim o'quv dasturiga kiritish o'qituvchilarning puxta rejalashtirish va hamkorlikni talab qiladi. "Tarbiya" tamoyillarining turli fanlar va faoliyat turlarida aks etishini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Hamkorlikda o'qitish strategiyalari va o'zaro faoliyat tashabbuslari "Tarbiya" fanini o'quv dasturining turli sohalariga integratsiyalashuviga yordam beradi.

O'quvchilarni "Tarbiya" ta'limiga jalb qilish, ayniqsa, chalgituvchi omillar keng tarqalgan raqamli asrda qiyin bo'lishi mumkin. Talabalarning qiziqishini uyg'otish va ularni mavzu bilan shug'ullanishga undashning innovatsion usullarini topish juda muhimdir.

Xulosa. "Tarbiya" fani o'rta maktab o'quvchilarining ma'naviy-axloqiy kamolotini ta'minlashda katta imkoniyatlarga ega. "Tarbiya" axloqiy qadriyatlarni singdirish, axloqiy fikr yuritish ko'nikmalarini oshirish va ijtimoiy mas'uliyatni yuksaltirish orqali o'quvchilarni jamiyatga ijobiy hissa qo'shishga qodir bo'lgan har tomonlama barkamol shaxs sifatida tayyorlashga yordam beradi. "Tarbiya" ta'limi bilan bog'liq muammolarni hal etish va o'qitishning innovatsion uslublarini qo'llash o'quvchilarning zamonaviy hayot

murakkabliklarida harakat qilish uchun zarur bo'lgan axloqiy va ma'naviy asoslar bilan jihozlanishini ta'minlaydi.

References:

1. Atakov I. "TARBIYA" FANINI O 'QITISHNING METODIK XUSUSIYATLARI //ZAMONAVIY TARAQQIYOTDA ILM-FAN VA MADANIYATNING O 'RNI. – 2023. – T. 2. – №. 5. – C. 19-25.
2. Raximjonovna U. N. O'QUVCHILARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIYALASHDA "TARBIYA "FANINI O'RNI VA ROLI //International Journal of Education, Social Science & Humanities. – 2024. – T. 12. – №. 6. – C. 1357-1360.
3. Raximjonovna U. N. TARBIYA FANINI O'QITISH ORQALI O'SMIR YOSHDAGI O'QUVCHI QIZLARDA MA'NAVIY TARBIYANI YUKSALTIRISH //JOURNAL OF CHILD PSYCHOLOGY AND PSYCHIATRY. – 2024. – T. 7. – №. 3. – C. 15-19.
4. Raximjonovna U. N. "TARBIYA" FANINI O'QITISH ORQALI O'QUVCHILARDA MILLIY G'URUR TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH //International Journal of Education, Social Science & Humanities. – 2024. – T. 12. – №. 6. – C. 1116-1119.